

16:20, Szombat (július 16.), DUNA Televízió

Aranyszarvas - Magyar századok

Wesselényi Miklós, az árvízi hajós

45 perc, 2010

rendező: Péterfalvi László, Wonke Rezső, Kázmér Kálmán

operatőr: Horváth Adrienne, Wonke Rezső

szerkesztette: Balogh Júlia

szereplő:

Dr. Estók János

Tókéczki László

Veliky János

Művelődéstörténeti magazin

A heti magazinműsor a legjobb magyar szakemberek, történészek, nyelvészek, néprajzkutatók

közreműködésével a magyarság eredetéről és az elmúlt ezeréves történetéről kíván tájékoztatást adni mindazoknak, akik érzik, hogy a jelenben való eligazodás alapvető feltétele nemzetük múltjának mélyreható tárgyilagos ismerete. A műsor hozzá kíván járulni ahhoz, hogy a Kárpát-medencében élő emberek mind nagyobb megértéssel forduljanak egymás történelme irányába és ez által könnyebbé, emberibbé váljon együttműködésük a jövőben.

Egyéb epizódok

Idő szerint | Hely szerint

Vetítik: DUNA II. AUTONÓMIA: Szombat (Július 16.) 12:10

DUNA TELEVÍZIÓ: Szombat (Július 16.) 16:20

Vasárnap (Július 17.) 2:45 (ism.)

*

Wesselényi Miklós

Báró Wesselényi Miklós útinaplója

ELŐSZÓ

Egy napi könyvet kell tartani annak, aki életét, mint egy egészet át akarja futni tekintetével s a multat használni kívánja a jövőre és jelenvalóra. De midőn létének tragicomédiájából egy jelenést jegyez fel s utazásának történeteit írja, ne forogjon sem annak valaki előtt való felolvasása s a sajtó alá való menése eszébe, különben a maga mentségére s nem tulajdon tanuságára ír.

Nincs belső valóságunknak egy hűségesebb tüköre, mint egy ily naponként folytatott autobiographia. Gyakran, repülő életünk ezen képei előtt állva csodáljuk, hogy az egy-két esztendővel öregedett alig esmér reá a kevés évekkel ifjabb önnön-magára. Mint egy csak most nemesi címet nyert büszkeséggel, nézünk ma - egy egész éjellel bölcsebbek - a tegnapi csak paraszt vagy polgári napra. Ily nagy a környülmények hatalma! Gunyoljuk egy megejtett hibánkat s ha azon környüállások jelennének újra meg, jórészt másodszor esnénk abba a hibába.

Csak hogy soha is ezeknek olvasásában az előbbi jobb ember szemlélésén, annak feddő tekintetére, ne kellessék elsárgulnom!

*

Wesselényi Miklós úti naplójának e sajátkezüleg irt bevezetéséhez csak rövid életrajzát óhajtottuk csatolni.

Wesselényi Miklós 1796. dec. 30-án született Zsibón, mint idb. Wesselényi Miklós és Cserey Heléna 13-ik és utolsó gyermeke. Örökölte édes apja hatalmas erejét, hirtelen haragvó természetét és észbeli tehetségét. Nemes szive pedig bizonyára a csalódásokban gazdag, a lemondásban állhatatos anyai szívnak volt öröke. Nevelője Pataky Mózes minden talentumát a legjobb irányban fejlesztette.

Közpályáját 1818-ban a megyegyűléseken kezdte, hol tüzes kuruc szónoklataival, általános feltűnést keltett. 1820-ban ismerkedett meg Széchenyivel, s a "legnagyobb magyar" értelmére, gondolatvilágára s egész lelkületére óriás hatással volt. Ekkor határozták el, hogy Német-, Francia- és Angolországot bejárva, főleg gazdasági téren szerzett tapasztalataikkal igyekezzenek segíteni tulajdon hazájukon. Visszatérve ez utról, mindketten az országgyűlési főrendi ellenzék vezérei lettek. Céljaik kivételében eltértek s ezért Wesselényi más úton indult. Barátságuk ezáltal mind lazult, végre a politika teljesen szétválasztotta a két hív barátot.

Wesselényi az 1834-iki országgyűlésen vitte a legnevezetesebb szerepet, mely után szilaj beszédeiért a magyar és erdélyi kir. táblák perbe fogták. Perét Kölcsey védelmezte. Még mielőtt elfogták volna 1838-ban a pesti árvíz alkalmával, hol száz és száz szegény embernek mentette meg életét és vagyonát, népszerűségét és hírnevét a legmagasabb fokig növelte.

Ítélete kihirdetése után a budai várban, majd önkéntes száműzetésben Gräfenbergben töltötte fogságát. Hosszas távollét után az 1848-as események szőlítették haza, de már nem tudott úgy hatni, mint 18 évvel ezelőtt. Elkeseredve vonult vissza ismét Gräfenbergbe, s midőn 1850-ben ismét vissza akart térni Erdélybe, útközben meghült és április 30-án Pesten tüdőgyulladás következtében meghalt. Hamvai a zsibói családi sírboltban nyugszanak.

<http://mek.oszk.hu/09200/09257/index.phtml#>

*

Wesselényi Miklós Balítéletekről

TARTALOM

Kedves Öcsém!

Előszó

Előítéletek 's azoknak okai általában

Régi és új mellett 's ellen uralkodó előítéletek

A' dolgok' belső 's külső becsők körüli előítéletek

Születés 's polgári helyzet körüli előítéletek

Hon melletti előítéletek

Hon elleni előítéletek
Hon elleni előítéletekről különösen
Értesítő
Tekintetes Rendek!
Erdély mostani helyzetéről

ELŐÍTÉLETEK S AZOKNAK OKAI ÁLTALÁBAN

"Magna pars vitae praeterit male agentibus, major nihil agentibus, tota aliud agentibus."
Fájdalmas, de nagyon való dolgot mond evvel Seneca. Legkevésb ember tudja az életet jól használni s az időt munkásságra, még pedig hasznosan, fordítani. De nem is csuda, mert arra, hogy rosszat ne tegyünk, erkölcsi tiszta s helyes érzés, erős akarat, indulatunkkali megbirkózás s velők bírás szükséges. Hogy időnk s éltünk a semmit nem tevés léhaságában ne fecséreltessék, ébren kell arra lelki erőnket tartani, s egy méltó cél felé törekedésre magunkat, gyakran kedvünk ellen is, hajtani. De, hogy munkásságunk s cselekvésink mindig célirányosak legyenek, hogy magunkat olyannal ne fárasszuk, ami szükségtelen, hogy olyan úton ne veritékezzünk, mely nem célra, sőt félre vezet, s hogy törekedésink célja nem egyéb, hanem éppen az legyen, amit kötelességünk, erőnk s körülményeink szabnak előnkbe, hic labor hoc opus est. Erre nem egyéb, mint untalan fontoló, soha nem szunnyadó tapasztalás vezethet. Valódi színében kell minden tárgyat látni s oszlani az előítéleteknek: oly bajos feladása (problémája) ez az élet filozófiájának, melynek megfejtésére alig elég egy egész életkor törekedése. A jó nevelésnek még a gyenge kort kell erre készíteni, megkívánja ez az ifjú heves, a férfiú sükeres munkásságát s az őszült kor csendes fontolását. De már jókor kezdik a körülünk lévő személyek és dolgok fonák vagy félszeg képzetekkel tölteni el fejünket, ezekkel lépünk a világba, sok dologról tudunk, keveset ismérünk, mi magunkat legkevésbé. Ismeretink nagy része egyoldalú, még több csak felesleges, s majd mind előítéletek miatt hibás. Azért éppen amilyen igaz Senecának fenn említett mondása az időre s foglalatosságinkra nézve, szintoly igazán lehet azt ismeretinkre fordítani s elmondani, "hogy a magunkban s körülünk lévő tárgyak nagy részét fonákul ismérjük, még többet éppen nem ismérünk, s majd mindent nem egészen olyaknak ismérünk, mint amilyenek, s nem úgy, mint ismérnünk kellene." Nagy baja ez az életnek, legtöbb gyötrelmei, keservei s unalmi ebből származnak. Innen forr ki azon sok megcsalt remény, elhibázott cél, innen a nevetségessé létel s egy haszon nélkül elcsigázott éltére való szomorú visszapillantás.

De vizsgáljuk meg e bajnak igazi fészkrét, valóságos okát. Mint vagy az, hogy a legközönségesebb tárgyakban is oly bajos valóságot feltalálni, holott a bennünk lévő józan ész annak mindig csalhatatlan skálája? S hogy lehet, hogy gyakran annyi dologról, ami pedig bennünk s körülünk van, s amire számtalan tárgy untalan emlékeztet, még csak képzetünk sincs? Tisztán a szem azért nem lát, mivel benne vagy előtte homály vagy az, sötétben pedig s láthatlan úgy marad a tárgy, ha arra és szemünkbe világosság sugára nem hat. Így vagy az ismeretinkkel is; az elő- és balítéletek még jókor ködbe borítják látásunkat, vagy későbbre hálózzák be, s oly lepelbe takarnak sok tárgyat, hogy azokat vagy éppen nem, vagy homályosan, vagy máskint látjuk, mint ahogy vannak. Igen sok tárgy ismeretlenül, sötétben s

láthatlanul marad, mivel az eszmélés világa sohasem sugárzott azok felől lelki szemeinkbe. Az emberek nagy részének oly számos dologról nem azért nincs csak képzete is, mintha azokat eszével nem érhetné fel, hanem mivel azokról még soha nem is gondolkodott. A léleknek szünet nélküli munkásság eleme, a gondolkodás soha vesztet nem szenved, s meg nem áll, de ha helyes és méltó út nem szabatik elébe, oly aprólékokkal pepecsel, vagy annyit elvár, hogy a legszükségesebb, s hozzá legközelebbi tárgyáról nem is eszmél, s ideje sem marad azok körül vizsgálódni. Hajlandó majd minden lélek, ha nem mindig is, de gyakran az apróságokkal bíbelődő henye munkásságra, amelyből vagy más okos ébresztése, vagy önerejének tulajdon serkentése kell hogy méltóbb foglalatosságra ragadja ki. A világon való rosszul látásnak fő okai tehát a bal- és előítéletek, nem látásunknak pedig, hogy szemeink sem mások, sem magunk által sok tárgyra nézve nem nyitottak fel. Erre nézve nagyon sok képzetünket, amiket beszívtunk, elhittünk s megtanultunk; el kell felejtünk s megváltoztatnunk, egyebeket pedig, amikről még nem igen gondolkodtunk s melyekre soha sem tanítottak, meg kell tanulnunk.

A balisméreteket s előítéleteket nem nagyon könnyű elfelejteni s levetkezni. Nagy része azoknak még gyerekkorunkban öntetett belénk, s a még hajlékony érzéssel s ésszel együtt nőtt s erősödött s beléforrott, mint a gyenge korában kapott vágás a már vén fa héjába, sok pedig azok közül hízelkedik gyengeségünknek, kecssegeti indulatunkat s éppen ezért ragaszkodunk hozzájuk s nem jó szívvel áldozzuk azokat fel a gyakran éppen nem oly édes ízű valóságnak.

Mindennapi tapasztalás szerint, miért ragaszkodik az emberek nagy része inkább elő- és balítéleteihez, mint helyes, ért okoskodáson épült s akármi próbát kiálló tudásához? Miért ingerlékenyebb amazok megtámadtatására, mint midőn ezek szenvednek ellenvetést? Ennek egyik nevezetes oka az, hogy inkább azt féljük, ami gyengébb. Minden képzetünket s tudásunkat szeretjük, mert miénk. Tulajdonához ragaszkodni az ember természetében van. Úgy nézzük azon isméretünket, mint öngyermekünket, ha szinte nagy része bitang is. Birtokunkban lévő észfogatink s tárgyról alkotott véleményünk közül a bal s előítéleteket minél fogva bírjuk, arról igen gyenge vagy éppen semmi oklevelet sem tudunk mutatni. Egy része másokról maradt reánk, más részét leltük, foglaltuk, de bírásukat megszoktuk, megszerettük. Ha nem világos is előttünk, hogy azoknak nem vagyunk bonae fidei possessorai, de féljük a bizonytalan birtokot. Midőn azon isméretünk támadtatnak meg, melyek tiszta megfontolás s józan ész szüleményi, nem remegünk, hogy tőlünk elpereljük, kezünk közt van azokról az örök erővel bíró okosság s ész gáncs alá nem jöhető oklevele, erősnek érezzük ezzel magunkat. Ki ne unná, midőn oly birtokának eredete jön kérdésbe, melyhez jussát bajosan tudná bebizonyítani? Ha lehet, elmellőz ily értekezést s bizonynyal akárki is inkább egyébről szól, mint erről értekezzék. Ha feleletért sürgetik, tétováz vagy bosszankodik s elijed, retteg, ha ítélőszék elébe megy a dolog

Így vagyunk előítéletünkkel s balvéleményünkkel: mieink, ezért szeretjük birtokukat. De ezen birtokunk s ahhoz igazunk vizsgálásába ereszkedni s még inkább azt másokkal vizsgáltatni nem igen szeretjük, s már éppen érzékeny haragra ingerel, ha a fontoló okosság meg nem vesztegethető bírósága elébe akarnak azokkal idézni. Ha bal- s előítéleteink csak magokra állanak, készebbek volnánk azoktól megválni, de többnyire, kisebb vagy nagyobb mértékben, egybe vannak szőve-nőve más, gyakran igen kedves képzetünkkel, vélekedéseinkkel: sokszor azokra egész rendszereket (systemákat), munkásan készült s gonddal ékesített épületet raktunk. Sokaknak egész lefolyt éltök módját s cselekvésik nagy részét ezek igazgatták. De vannak nem kevesen, kik társasági s polgári helyzetüket is elő- s balítéletektől, vagy azokban

épült véleményektől vezérelve választották. Természetes azért, hogy ennyi megvétéseket, ily sok hibás számítást mind kitörölve elismerni, felforgatva látni a múltakat, megzavarni a jelent, igen kedvetlen, s hogy sokan igen vakmerően ragaszkodnak inkább már megrögzött hibás vélekedésekhez - ha szinte kezdik is azok léhaságát átlátni - hogysen az azokon épült hibás cselekvések oktalanságát gyónják meg, új életmódot s cselekvési rendet kezdjenek s megváljanak sok szívesen szeretett s ápoltt képzetiktől.

Egy más[ik] oka az előítéletekhez kapcsoló ragaszkodásnak az, hogy ezek közül soknak a magán lelkileg könnyebbíthetős óhajta kútfeje. Nem mindig sima az igazság útja; akadályok darabosítják a valóra eljuthatás ösvényét, csak küzdve érhetni el a kötelesség által kitűzött célt: ellenben előítéletek segédelmével át lehet simulni, ki lehet kerülni a sértő akadályokat. Ha valaminek szoros kinyomozása bajba kerül s unalmas, előítélettel talál rést kimenekedésre, ha indulatot, gyenge oldalt sért a való, előítélet önnön szájízhez alkalmazza a képzetet, s az ember jól találja magát ennek nyugalmas birtokában, nagy becsben tartja azt, mert többnyire magán uralkodás s azok zablázása bajától menti meg s oldozza fel a vizsgálás s utánajárás terhitől. Mint védőjét, úgy nézi előítéletes elfogultságát, mivel elzárja tőle gyenge szemeit gyakran sértő s érzékeny bőrét égető sugárit a való tiszta napjának.

Az előítélet számtalan: minden kor s helyzet különféleképpen bír. S az a baj, hogy az életben amazoknak különböző időszakon s ponton átmenvén az ember, ritkán cseréli fel az újabb bal- s előítéleteket az előbbiekkel, hanem az újakat a régihez fűzi.

Az előítéletek csoportja temérdek; annyi szembeűnő, oly sok eltakart vagyon, s majd minden észfogás s kultárgy felől több s különböző, hogy azokat rendre előhordani s mindegyikről értekezni óriási munka lenne, egész könyvtárt tömne meg, amit erről írni kellene. Nekem korántsem célom itt minden előítéletet felkeresni s megtámadni. Erre sem időm, sem erőm. Csak néhányat szándékom felvilágosítani, s több oldalról megvizsgálni. Bizonyos az, hogy akárki is többet vagy kevesebbet már ezek közül is magában vagy talált, vagy fog találni, vagy találhatna. Igyekezzünk azért magunkat meglesni, rajtakapni, mert nagyon el van némelykor az előítélet bennünk rejtve, vagy igen helyes okoskodás leple rejti, fedezi. Mentsen Isten, hogy ezen említendő s felkurkászandókat magunkban mint megvoltagekat vagy meglévőket mind feltaláljuk: de szükséges azokat is ismérnünk, melyektől mi mentek vagyunk, mert csak úgy óhatjuk magunkat tőlök, és szerezhethünk igazi emberismeretet, ami pedig az élet filozófiájának ábécéje.

Nem fogom az említendő előítéleteket bizonyos rendszeres sorban hordani fel. Származások egy, arcvonalaikban is sok hasonlít egymáshoz s fontosságokra nézve bajos köztök választani. Azért vaktában nyúlok az előttem ismeretesek halma közé, s ímhol azt vonám, amely az emberek közt mindig annyi mozgást s ellenmozgást okozott.

FORRÁS ÉS FOLYTATÁS: <http://mek.oszk.hu/01100/01135/01135.htm>

